

آدرهس :

IDJTihad

Constantinople

اوچنجی سنه

ایجتیهاد

آدرهس :

اجتهاد ادارهخانهسی :

شهر اماتی قارشینده دائره

مخصوصه در .

سنه ۴۰ آبونہ بدلی ، نسخہ سی
۲ غروشدر

آیدہ ایکی دفعہ نشر ایدیلیر اقتصادی ، اجتماعی ، ادبی مجموعہ

— ۳۱۶ —

بر صوفی قانی دمیچ کجی روحده
قابالی بنلکمک اوسته یأس و مانم ؛
سورورم عمری ظلمتله بیتاب امید ،
اوزانیر بر ابدی حشرنه زنجیرالم .

..

شوسولوق کل ستهلردن یدتاراجده ،
یوریرم سندهلم قارلی ، اوزون قیشلردن ،
بورونورلیله بیلدایه ، مسافرقالیرم
دوشدیکم یرده تراب غمهی تاب توان .

ساله سروت سیفی

..

چوقه سنه لر صوکره :

برچوق یورودم ، بیتهدی یول ، کجه دی آلام
آقاق امیدمه بوتون سوندی کونشله ؛
ای میل مؤبدینه انوار غروبک
ظلمته دولو قلبی سوسلرده شن ایلر .

علی رضا سیفی

« قیال »

شاعر اعظم عبدالحق حامد بک اندی به

درین اوغولتیلرک معکس مدبدی، ای،
وقارحشت ایله کورله بوب طوران قیال ؛
او قور . ناقب ماضی صانکه پیدرپی ؛
بو عکس لکه برر یادنجمت اعصار ...

..

اوانحنای معظم که میتکده سنک
نکه دفته چاربار ؛ حضور خلقتده
نوضع ساجده پی نما که هیتیک
نشانه عدم آماریدر حقیقتده !..

شواحتشام جلالک قالیری بویه یارین !..
مهیب دالهلرک صدمه شیدی ایله
قویوب کیدن اویوک پارچهلر ، که وارلنکک
بررندای زوالی کجی ایدرناله

..

فناى مطلقه محکوم ایکن شوموجودات ،
مقو طمدشه سن ده نهایت اوغراسک ،
بر انقلاب مسلسل مبارزات حیات ،
شوحادات تحوله سن ده بروارسک ،

قوری چشمه :

ناظم

تاریخ اسلامیت

مشهور مستشرقلردن Dozy نکه آثار مرغوبه سندن اولوب
(تاریخ اسلامیت) عنوانیه تورکجه به ، مصرده ترجمه وطبع ایتش
اولدیفیز کتاب حقنده بیر چوق مکتوب آلدق . بونلره آیری
آیری تشریح حال ایتک ممکن اولسه ده متعسر اولدیفندن ، کتابک
(انزباده شدتله معروض هجوم اولدیفی بیرصرده ده [۱۲ شباط
۱۹۱۰ ده] استاد مکرم ابوالضیا توفیق بک افندینک (تاریخ
اسلامیت) ی و مترجمی مدافعه و مستننا بیرشجاعت مدنیه اظهار ایدره رک
س ۲۶۷ نومرولی (تصویر افکار) ده نشر ایتش اولدیفی بیرمقاله
منوره یی (اجتهاد) تبرکات نقل بقعه یی مناسب کوردک و بوضو رتله
بزدن ایسته ییلن ایضاح وجوابلری ویرمش اولدق :

تاریخ اسلامیت

بیر قاج کون مقدم حکومتک غزته لره تبلیغ ایلدیکی بیر
اعلانده ، دو قور عبدالله جودت بکک دین اسلام علیه سنده کی
[تاریخ اسلام] نام اثرینک ممالک عثمانیه به منع دخول و انتشاری ،
مطبوعات قانونینک ۳۵ نجی ماده سی حکمنه توفیقاً مجلس
مخصوص وکلاجه تحت قراره آلتدیفی بیلدیلوردی .

مطبوعات قانونینک ۳۵ نجی ماده سی شودر :

« ممالک اجنیه ده و ایالت ممتازده ده (؟) مطبوع غزته

ويا رسائل موقوتہ نك ممالك عثمانیہ به منع نشر و توزیعی مجلس
وكلاده اتخاذ اولانان بیرقرار شخصوصله واقع اولور ویالكز
بیرنومروسی داخلیه نظارتیدن ویریلان بیرامراوزرینه منع
ایدیله بیلور .

اولا بواعلان رسمیده بری اسمه ، دیگرکی ذات
تألیفه ، اوچنچیسى مؤلفه ودردشیسی نوع تألیفك قانونه
جهت تولیقه عائد دوت خطا وار .

چونكه كتابك اسمی (تاریخ اسلام) دكل (تاریخ
اسلامیت) در . ثانیا كتاب عبدالله جودت بك اثر تألیفی
دكل ، ترجمه سیدر . ثانیاً كتاب (لاید) دارانفونوی
معلملرندن پروفسور (دوزی) نك اثریدر . رابماً اثر
غزته ویا رسائل موقوتهدن دكل ، بیرتألیف یعنی مستقل بیر
كتاب اولدینندن ۳۵نجی ماده ایله هر درلومذابتدن عاریدر :

اعلان رسمیده ایسه كتاب بیرمسلمان طرفندن تألیف
ایدیش صورتسندن بیلدرلدیگی گهی ، (دین اسلام ،
علیهنده کی) عباره سنی حاوی بولمستندن طولانی بیرمسلمانك
عقده دینییه سی شابه داراولش اولور . بناء علیه هرشیدن
اول بوراسینك تصحیحی اقتضا ایدرو حکومت واقع اوله جق
اخطارات و تبلیغاتسندن یالكز کندی حق و صلاحیت قانونیه
سنی استعمال ایله دكل ، آخرك حقوقه رعایت ایتك ایله ده
مكلف بولوندیغنی بیلمسی لازم کلور .

بوگونکی گونده هیچ برمسلم ، نه قدر حراندیش
(لیبیانسور) اولورسه اولسون ، متمسك اولدیغنی دینك
علیهنده خامه ران تنقید اوله ماز چونكه سرد ملاحظات
فلسفیه بویه احوالده صورت عمومیه ده ، یعنی عموم ادیان
ومذاهب حقنده اجرا اولنه بیلور ایسه ده منحصرأ کندی
دینی تسخیف معرضنده ایراد افکار ایدم جك آدم تصور
ایدیله مز .

بیراثری کورمکسزین ، مؤرصفیله کوسترانش اولان
عبدالله جودت بكك دیانت و فطانتی بیلدیگمز جهته ،
کندیسی بویه بیرسقیمه ایله معیوب و مدخول ایده بیله جك

درکملره دوشمیه جگندن امین ایدك . اولسه اولسه حوصله
انامه کنجایش پذیر اوله میه جاق بعض بیانات علمییه نی احتوا ایتش
اولسنى داخل احتمال بولش ایدك . احوالده دخی مطبوعات
قانوننك ۱۶نجی ماده سنك شو : (ادیان ومذاهب حقنده
دلأله مستند مباحث علمییه وفلسفیه تحقیر عد اوله ماز .)
فقره سی ، تألیف مباحث عنیه قابل تطبیق اوله جقنی و
(دین اسلام علیهنده بولندیغنه) حکم اولنه میه جقنی تأمل
ایتش ایدك ،

بناء علیه حاصل اولان شبهه اوزرینه کتابی بولدریق .
دها قایینه احاله نظر ایدر ایتمز بالاده ابضاح ایلدیگمز
اوصافی مع الاستغراب کوردك و اوقودق .

بو حالده هم ویردیگمز احتمالات کندی کندیسه زائل
اولدی . همده میدانه بر حقیقت ایله برابر ایدر بیوک
بیرخطاده بولندیغنی ماده سی چیقدی . چونكه كتاب ،
برمدققك ، و اوچ دارانعلومك مخبرین ومنتسینندن مشهور
بر تاریخ معلمنك اثری بولدیغنی و عبدالله جودت بك ایسه
صرف عالم اسلامه بر خدمت لاحقته بولنق مقصدیله بواثری
انتخاب و ترجمه ایتش اولدیغنی عندمزده تحقق ایتدی .

هر درلوزها بتمزی زبروزر ایدن بو حقیقك ظاهر اولمستندن
طولانی قلباً بیربیوك اشراح و فقط بواشرایله برابرینه
قلباً عمیق بیرانفعال حاصل ایلدك .

منشرح اولدق ، چونكه فطانت مجبوله سنی معارف
مکتسبه سیله تزین ایتش اولان برمسلمان کامللك ، عطف
ایدیلان سینهدن پاك دامن اولدیغنی گودك .

منفعل اولدق چونكه براعلان زسینك خلق اوزرنده
حاصل ایدم جگی تأثیری ، یعنی بویه برسقیمه به نسبت ایدیلان
آدمك عندالعموم الی الابد مظهر نفرین اوله جقنی دوشندك ده
طرز تبلیغی لسان حکومه لایق گورمدمك .

۷۲۲ صحیفه نی شامل اولان بو کتابی سائقه مراق ،
بكا شومد بیاریده ایکی کیجه ده مطالعه به مجبوریت ویردی .
شو حقیقی اعتراف ومع الحجاب اعلان ایدر كه عهد طفور

وعزویات سقیمه ایله مالیدر ، عبدالله جودت بک ده بوکتابی بویله اولدینی ایچون ترجمه ایدهرک معرض تدقیق اسلامه وضع ایتمک ابستمشدر . عجیبونقل و خدمتیه خطادمی بولمشدر ؟ یوقمه مطلع اولدینی بویله برتألیف غرض آلودی ابنای دینه ییلدیروبده آنک زودجرخه تثبت ایدجکاره برزمین تدقیقی حاضرلمشدر !

کچن عصر هجرینک تک اخیرنده ایدی که هندده خواجه رحمة الله افندی نامنده برفاضل بیدانی ظهور ایتمش ایدی . بو ذاتک (رد نصارا) اسمنده عربی العبارة ، اردو و فارسی لسانلرینه حتی انگلیزجه به ترجمه ایدلمش برده اثر مهمی وارد . بوکتاب ، انگیز میسیونرلری طرفدن اسلامه عطف و مال ایدلمش اولان برچوق افترا لری نقل ایله هم هر بریخی رد هم ده ذهاب حاضر نصارانی مؤاخذه ایدهرک عیسویتک حقیقتی بیان ایدر . کتابک نشری اوزرینه هنده مأمور میسیونرلردن مشهور [دواید] رحمة الله افندینک دست فضائل پیوستنی اوپمش وکله شهادت گتورمشدی .

شوقرة استطرا دیه ایله عبدالله جودت بکک ترجمه نه رجعت ایدهرک بویله برکتابی علی طریق الترجه ابنای دینک انظار اطلاعنه عرض ایدن و ۱۲۸۸ سنه ظرفنده عالم اسلامک ادوار انقلابیه سنی ۷۲۴ صحیفه قیدایلدان بر مسلمانک . مثبتات اخرویه به نائل اوله جتنی فرض ایلمه بومثوباتک اجل درجاتیله عبدالله جودت بکک نائل مکافاة اوله بیله جگی تخمین ایده بیلورم .

§

بو مبحثده بر آزده تاریخ دینمزله استشهاد ایدلم : معلومدرکه وقیله اسلامده زندقه چقیدی ، الحاد چقیدی طبعیون ظهور ایتدی ، تناسخیه ، اسماعیه ، قرامطه ، بابیکه گهی مذهبلر ظهوره گلدی . وهربری مذهب مسلکری حقدده توزلرله کتابلر تألیف و نشر ایلدی . حالا شرق

لیتمدن ، یعنی تمام اللی سنه دن بری قولاقلم طولاش اولان (وهابی) مذهبی و آنک صورت ظهور و انتشاری حقدده شمدی به قدر قناعت بخش اوله جق هیچ بر اثره مطلع اولمدیغم حالده بوکتاب ، ۲۴ صیفه سنی تخصیص ایتدیگی ایضاحات واقفانه سیله بکا اللی سنه ده اوگر نه مدیگی ، اللی دقیقه ظرفنده اوگر تمش اولدی .

شمدی عموم ابثنای مملکته صورارم ! وحتی بوکتابک منعه مجالس خاص وکلا لری سوق ایدن قوه مجبوله دنده سؤال ایدرم ! شو وهابی مذهبی ، و آنک سبب ظهوری والیوم بولندینی حال و موقع ختند ، بکا ، و بنم گبی اوگر تک استیاندلر ترکیه نده هانگی کنایه مراجعت ایتمک لازم کله جکفی لطفاً تعیین و اشارت بیورسونلر . [۱]

[تاریخ اسلامیت] ، من الابتدا الی انتها اسلامک ظهو ریه بوگونه قدر کچوردیگی صفحات تاریخیه یی و ظهور ایدن . مذاهب ایله فرق ضالیه یی ، وهر برینک ذهاب و مسلکفی هیچ بر فکر غرضکاری به ، هیچ برینت غیر خالصه یه . و قطعاً بر فکر انتقاد و مواخذیه ابتنا ایتمک اوزره صرف بر عالم بیطرفک ، بوگونگی گونده خصوصات تاریخیه ده عامل منفرد طامتمش اولان [ترک شخصیت] مسلکنده یازلمش بر اثر گزینندن بشقه برشی دگلدلر .

بعض جهتلرله خطا آلود گوریله بیله جک سطور و صحافتک حکمنی اسقاطه ایسه ، دلائل قویه ایله ایراد ایدیلده . جک انتقادات جدیه کافلدلر .

§

شمدی کتابة بر بشقه نقطه نظر دن باقلم : فرض ایدلم که بوا ترسرا با دین اسلام علیه نه بر طاقم اسنادات غرضکارانه

[۱] غریبدرکه معترضلر جودت تاریخنده کی واهلی بنیونی مقام تبکیت ، ذکر ایتمشدری .

ابنای مسلمینی خبردار ایتھکدر . ظن ایتھک غیرت دینہدہ حاجی خلیفہ مجلس وکلار کانک مادونند بولتش اولسون !
مثلا ، معلم [دوزی] نك [تاریخ اسلامیت] ی سرتایا انتقاد دین اسلام مقصدیلہ یازمش اولہ بیلوردی .
اوحالہ دخی السنۃ اجنہیہ واقف اولیان ، مسلمانلر ایچون ، دینلرینی مؤاخذہ ایدن : بویله برکتاہہ تأمین اطلاع ایتسی اعتباریلہ عبدالله جودت بکک سیمی بنہ مشکور اولمق لازمہ کلمزمی ؟

حال بوکے کتاب انتقاد و مؤاخذہ و یاتزیف و تخعیر کبی مقاصد مخصوصہ یه مبی دکل ، صرف تاریخ اولہرفی . بر مؤرخہ لایق اولہ حق صورتہ بردنک صورت ظہوریلہ بوکونہ قدر اوغرا دینی اطوار انقلابیہینی و بودن ایچندہ ظہورہ کلان مذہب و مسالکک مقاصد و غالاتی حاکیدر .

کتابک منغنی موجب اولان سیلر اعلان رسمیدہ بیان اولمبور . صورت مطلقہدہ [دین اسلام علیہندہ] بولندیقتدن بحث ایله مجلس مخصوص وکلانک مذاکرات و مقرراتیلہ مدافعہ و یا محافظہ حقوقہ نمدن مفتقر اولسون ؟

مجلس وکلا ، برہیت مختلطہ کبرادرک و وظیفہسی احوال اجتماعیہ مزہ متلق مواد مذاکرہ و اجراء برنہا علیہ صرف مواد اجراییہ مخصوص اولان بر مجلسک خصوصات دینیہ اسلامیه بہ دائرہ مذاکراتہ و بودنک توفیقاً مقرر اتدہ بولمسی ، - بالکمر بونفطہ نظردن - نصل جائز اولہ بیلور ؟

مجلس وکلانک وظیفہسی ، مباحث دینیہ ، فلسفہ مذہبیہ ، عقائدہ ، والحاصل کرک دائرہ اسلامیه خارجندہ و کرک دائرہ اسلامیه داخلندہ کی متفکریندن ، کرک لغرض اسناد و کرک بر فکر بیطرفانہ ایله ایراد ایدلش اولان اقوال و ملاحظاتی رد و قبولنہ و یا نشر و منمنہ تعلق ایدہ مامک لازم کلور . چونکہ مجلس وکلا وظائف اصلہسی وصایت درجہسنہ قدر توسیع ایدہ من . ایتک ایسترسہ استبدادہ عودت ایتش اولور .

حتی بوکون بعض اوروا علمای سیاسیونی حکومتک

وغرب کتابخانہلرنده بو مجلدات موجود و محفوظدر .
وملل ونخبہ دائر مؤلفاندہ ایسہ کافہسک اطوار و معتقداتی محرر و مسطور در . بونلر قازشی علمای اسلامک الکبیرک سلاح تدافعی نہایدی ؟ کلام ! هیچ برینہ صورت آخرلہ مانعہ کو سترمدیلر . زجریات مادیه یه مراجعت ایلدیلر .
میدانی فن کلام ایله . متکلفمین بنامہ بر اقدیلر . بر عصرہ وارمدن ممالک اسلامیه نك هیچ بوکوشه سنده بونلردن نام و نشان قالدی .

محصول تفکرات اولان شیلرہ موانع مادیه ایله غلبہ یه چالشیق و یا خود اطلاعات انامہ مانعہلر تشکیللہ اوغرا شعیق ، طبیعت بشریہ نك خواصندن بی خبر بولمخہ دلالت ایدر . فکرہ غلبہ ، ینہ مجرد فکرک شاندندر . منع و زجر کبی حالات بو عصرک احتیوات فکریه و غایہ نقاط تکامل اولان بجاء هدات علمیہسی ایله نصل توفیق قبول ایدر ؟ باحصوص بر حکومت مشروطہدہ حریت فکریہ یه تعدی جائرمیدر ؟ ہر درلو خواص بشریہدہ اولدینی کبی حریتہ دخی اساس قوہ متفکرہدر . بناء علیہ محصول تفکر اولان آثارہ مادہ مانعت ایدیانجہ ، حریت نرہدہ قالیر ؟ حریت اغورندہ کی مجاہدتمزک نہ حکمی قالمش اولور ؟

§

متأخریندن حاجی خلیفہ . کہ کاتب چلبی دیملکہ مشہوردر ،
لائین لسانندن ترکیبیہ [تاریخ نصارا] نامندہ بر کتاب ترجمہ ایتشدہ کہ اثر [قاریوس] اسمندہ بر مؤلفکدر .

بو کتابدہ ، دین محمدینک ظہوری ، او وقتک طرز مخصوصنہ کورہ پردہ پروانہ بر لسان ایله یازلمشدر کاتب چاپی مرحوم حین ترجمہدہ کتابک بی یولدمکی افاداتی قطعاً تبدیل ایتھدہرک عباراتہا عیناً نقل ایلشدہر . چونکہ مترجمک وظیفہسی تبدیل و تصحیح دکل عیناً نقل و تحریردر . و چونکہ مقصود ، مخالفین دین اسلامک ، مسلمانلق حقتہ کی تلقیات و بو تلقیاتک انتاج ایلدیگی انتقادات و محاکماتندن

دوقتور عبدالله جودت بك كیفیت منعذن طولای متأسف دكل، ممنون اولمیدر. مجلس مخصوص وکلانك بوندیری سایه سنده ایکی کون ایچنده باب عالی جاده سنده کی کتابچیلرده موجود اولان آلتی یوز نسخه کاملاً صائش . حتی بعض محتر کتابچلرک ۳ مجیدیه قدر صادق قلی مرویدر .

بزه قالیسه مجلس وکلای مجبور ابدن سائق نهدن عبارت ونه ماهیت وقوتده اولورسه اولسون ، ارباب مجلسه یاقیشان حال ، کتابی برانجمن دانش و علمه حواله ایتک و مثلاً معارف نظارتک دلالیه اعیان دن موسی کاظم افندی حضرتلرینک ریاستلری آلتنده ، وروم ایلی قاضی سکرکی معاونی عاصم و محکمه تمیز اعضا سندن اسماعیل حق ، مجلس مبعوثان رئیس تائیمی مصطفی عاصم و مبعوثان دن احمد ماهر و عیداه افندی لرله سیدک و مجلس معارف اعضا سندن ذهنی افندی کی افضل جمع ایله آنلرک نظر تدقیقه ویرملی و ویرمه جکاری حکمی بکلیه رک هجتی تحقق ایدرسه ردیه یازمق وعکس حائده دخی مجلس وکلای سائق اولان قوه مجبرینی برطرف ایتک خصوصی ایدی .

تمه

بو کتاب ممنوعك شویارچومنه احاله نظر ایدم . مؤلفك هر درلو اغراضدن سالم اولدیغنی وهله کوریرز . صلاح الدین ابوبی عصرندن صکره غرناطه علمایستندن [ابن جیر] نامنده برذاتک حجازه عزیمت وعودتی اوزرینه یازدیغنی اژدن شوسوزلری نقل ایدیورز :

« غریبدن غیری هیچ برطرفده آرتق مسلمانلق یوق ، دیگر طرفده موجود اولان الحاد وعدم اعتقاددر ، » مؤلف ، ابن جیرک اقواندن شو حکمی استاج ایدیورز : ابن جیر جناب حقك تأثیرات انهامیه سنده بولنان بر قاج ذاتدن ماعدا کیمه نی استتاجیمور ، حجاج اوزرینه ویرگولر طرح ایدن و قریضه حجه ، بوش خزینه لرینی طوبی برماق خصوصندن یشقه برشی کورمیان حکمدارلری ، مستبدلری هین ضربه تلینه هدف ایدیور . حجاج اوزرندن مفعولوع

تحصیل جبری ویا [تلقیح جدری] کی انسانیتک مادی ومعنوی منافعه تعلق ایدن خصوصاً تده بیه حکومتک مداخله سنی حریته قارشى تجاوز عدایدیور . حکومتک وظیفه سی اویمه کیروبده اوغلمک قولندن طونه رق زورله مکتبه سوق ایتک ویا قولنی جبراً صیفا یوبده آشیه منی دکلددر . بلکه بگا شخصیلک محاسنی ، آشینک فوائدینی ادراک ایتدیره جک مواظ ایله تلقیحات ذهنیه ده نوله قدر . یوقسه حکومتک صلاحیتی خارجنده بودرلو مداخلاته اوغرامقدن ایسه قاره جاهل قالمق ، وچیچکدن اولمک خیرلیدر ، چونکه حریت بشریه دن مقصد هر درلو مداخلاتدن مصون قالمقددر ، دیور .

فکر تسلط ایسه رهبانیه خاص اولان افعال دن اوله رق وجدانیاته قدر شاملدرله بروقتلر انکیزیسیون طرفندن اجرا اولتوردی . شمعی ایسه بالکرایسالرده آباء یسوعیه طرفندن [آفوروز] ایله اکتفا اولتیور .

عبدالمجید دورنده هر درلو تشریات ممنوعان دن ایدی . حتی عبدالمجید ، برزمانلر پایابه بیله نیابت ایتش و [بیبل آموزات] نامیه مشهور [له توافقیل] طرفنده یازیلان [تورات مضحک] ک دین عیسوی نی تزییف ایتدگی ایچون بورالده تشریحی منع ایدرک انفاص متبرکه رهایی استیجاب ایتش ایدی .

بزحالا قرون وسطانک تدابیر زجریه سیله عامل اولتی ایستورز . احتمال ، بر قاج کون صکره ده محصولات فکریه ویا حراندیشانه ک منع وزجری ایچون مبعوثانه برده ماده قانونیه تکلیف اولتور .

خیال و خاطره کللمز نلر کورلشدر !

حکومت . مجموعه قاضی طبع بشرده مندمج اولان خاصه حرص و تناهی تأمل ایتش اولسه ایدی ، بویه طاوور انماز ایدی . از جمله بز بو کتاب کورماش حتی ایشتماش ایدک ، منی اعلان اولتور اولماز بر نسخه منی ایدنمکه طبعاً برانهماک حس ایلدک و بولدیروب آلدق . چونکه کورمک وحقیقی بیلوب خلقده ییلدیرمک ارباب تشریاتک وظائف اساسیه سندندر .

ویرکونی رفع ایدن [صلاح الدین] ی؛ منفرداً نظرندۀ عفو و لطفه چسبان بولیور.

«لکن بومفرد حکمدار، که یالگزی ایدی. تک باشنه نه پایه بیلیدی؟ شرقی دینه کتورمک و اسلامی قزاقی ایچون یالگزی برچاره وار: اوچارده اسپانیانک و [مراکش] ک صاحب اولان و عموم حکمدارلر آرمسندۀ یکانه یالک اعتقاد بولنان [الموحده] طرفندن [بنو موحده] اوله جق [فتح اولمقدور].

ابن جبریک آرزوسیده بودر. و بو آرزوسنه صاحبای مصرک اشتراک ایتدیگنی ده بزه روایت ایدیور. حتی علمای دیندن بری غرب مؤمنلری حکمدارینک تبریک قدومی ایچون کوزل بوموعظه بیلۀ ترتیب ایتشیدی. لکن شایان تأسفدرکه بوموعظه بی ایراد فرصته نائل اوله مدی.

شمدی ده مؤلفی، یعنی صاحب تاریخی دیگلم:

[ابن جبریک حتی واردی، سوبلدیگی سوزی مبالغه لی بر محبت وطنیه تک تحت تأثیرنده سوبله میور. بو بر حقیقت محضه در. و ملنداشلری حقیقی اهل سنت، حقیقی اتقا ایدیلر. شرقده قرنجه کی قاینان بوملحدلرک، یاخود بو غیر مؤمنلرک هیچ بری وطنلرنده سوبلدکاری، یاخود یازدقلرخی، غربده سوبله منزلردی، یاخود یازمزلردی] دیور.

بو آدمک شو سوزندن اسلامیه مخالف دکل، بالعکس حقیقته محبت استنمام اولنیور.

حتی بو قولی، ابوالعلاء المعرینک هر زمان ایچون نظر اهل سنتده - ولو شطحات شاعرانه دن اولسون - پرده بیرونانه وصفنه مستحق اولان سوزلرخی اشهاد ایدرک الحاد وعدم اعتقاد سقیمه لرینه مثال صورتندۀ ازانۀ ایله تأیید ایدیور.

شمدی ارباب انصاف و اذعاندن اولان مسلمینه مراجمت ایدرم: مؤلفک بو افاداتندۀ شمه غرض مندمج و محسوسمیدر، یوقسه بر خالصیت افاده ایله و تام مورخ

مدقق صفتیه شرق و غربک او وقتکی تعرفه اخلاق دینیه می وجوده کتیرمشدر حکم ایتسونلر.

مؤلف، شرق او زمانده کی احوال مخصوصه می حقدۀ او قدر طوغری معلومه، او قدر صحیح و نائقه دسترس اولمشدرکه بوکون ابن اثیری، ابوالفدای ده مطالعه ایدم جک اولان بر مسلمان دها بر چوق حقیقتلره واصل اولور. مثلاً، مأمونک [خلق قرآن] مسئله سی کبی داعیه تر. بوعالم اسلامده آزمی قتلره باعث اولمشدر. بونلری یالکزی بزیلمیورز. یعنی لسان عربیه واقف اولمان ترکیر بیلیمور. فقط جهان عرفان و قضیلتک اصحاب تدقیق و تبیی تمامیه بیلیمور. حال بوکه بزه بیلدرمگه وساطت ایدنلرک آثاریه کارشی ده بزی تمامی به دعوت ویا اجبار ایدیورلر.

هیچ پایه جق؛ کورده جک، موقع تطبیق و اجراه قویه جق ایش قالماش، وطن تأمین مسعودیت ایدم جک قوانین ایله لبریز اولمش و مللک هر کوشه سی صلاح و سلامته مستغرق بولنش کبی مجلس وکلا کتاب منعیله مشغول اولیور.

سبحان من تحیرنی صنعه العقول!

شوافادات خالصیت غایات، که بر قلب صاف حقیقت استیناسک جوف اخلاصندن صادر اولمشدر، احتمال رد و انکاره مستحق کوریلور. لکن نه باس وار. بن که دوشنیورم و دوشندکرمک صدقه قائم البته سوبلرم چونکه دوشنمکده هر اولانلری حریت کلامدن منع ایتک اشدظلمدرکه صنادید استبداده یاقیشور.

ابوالنضیا توفیق

حاشیه:

طینده کوریلان برفقرمه کوره معارف نظارتی کتابک تدقیقنی بر هیئت علمییه حواله ایتمشدر. غریبدرکه حکومت الک اول یامسی لازم کلان شیئی کتابک منعی قرارندن صگره یایدینی کبی، اغریبدرکه استخبارات قلمندن ویرلیدیگی اغلب احتمال اولان معلوماته عطقاً طنین دخی حالا کتابی عبدالله جودت بکک اثری اولقی اوزره یاد ایتمکده در.